

AZƏRBAYCAN MÜƏLLİMİ

**Təhsil millətin
gələcəyidir!**
H.Əliyev

3 sentyabr 2016-cı il №34(8699)

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin orqanı

Yeni dərs ili qarşısında

Bu gün global aləmdə gedən inkişaf dünya ölkələrində, o cümlədən Azərbaycanda da sürətli və böyük irəliləyişlərlə müşayiət olunur. İqtisadi, siyasi və mədəni sahələrdə daha böyük uğurların əldə olunması fəaliyyətlərin əsasını təşkil edir. Ölkəmizin bütün sahələrindəki perspektiv inkişaf istiqamətlərini müəyyən-ləşdirən “Azərbaycan-2020: gələcəyə baxış” İnkişaf Konsepsiyasının 2012-ci ildə qəbul olunması bu zərurətin təzahürü kimi diqqəti cəlb edir. Konsepsiyada göstərilir ki, “...artıq indidən ənənəvi iqtisadiyyatdan “bilik iqtisadiyyatına” keçidin əsası qoyulmalı, bunun üçün həlledici olan insan kapitalının adekvat inkişafı ön plana çəkilməlidir”. İnsan kapitalının inkişaf etdirilməsində təhsil əvəzsiz rola malik olduğundan konsepsiyada “Yeni təhsil sisteminin formalaşdırılması” əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri kimi müəyyən-ləşdirilmişdir.

Müstəqil Azərbaycanın qurucusu kimi bütün sahələrdə islahatların əsasını qoymuş, inkişaf istiqamətlərini müəyyən-ləşdirmiş ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan təhsilindən danışarkən onun başlıca məqsədini belə ifadə etmişdir: “İndi bizim təhsilimizin məqsədi gənc nəsli, uşaqlara təhsil verib onları gələcəyə hazırlamaqdır. Amma bununla yanaşı, ən böyük məqsədi Azərbaycan vətəndaşı ha-

zırlamaqdır, müstəqil Azərbaycanın cəmiyyətinin ləyaqətli üzvünü hazırlamaqdır”.

Şəxsiyyətin, vətəndaşın yetişdirilməsi Azərbaycan təhsil siyasətinin cəvherini təşkil etdiyindən “Təhsil qanunu”nda da xüsusi müddəa kimi təsbit olunmuşdur: “Azərbaycan Respublikasında təhsilin əsas məqsədi ... Azərbaycan dövləti qarşısında öz məsuliyyətini dərk edən, xalqının milli

ənənələrinə və demokratiya prinsiplərinə, insan hüquqları və azadlıqlarına hörmət edən, vətənpərvərlik və azərbaycançılıq ideyalarına sadıq olan, müstəqil və yaradıcı düşünən vətəndaş və şəxsiyyət yetişdirməkdir”.

Artıq 2013-cü ildə qəbul olunmuş “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası” və onun icrası ilə bağlı 2015-ci ildə təsdiq edilmiş Fəaliyyət Planı təhsil

sahəsindəki fəaliyyətlərin hüquqi əsasına çevrilmişdir. Hazırda yeni məzmun, pedaqoji kadr, idarəetmə, maliyyə mexanizmləri və infrastruktur məsələləri ilə bağlı beş strateji istiqamətdə islahat tədbirlərinin həyata keçirilməsi addım-addım davam etməkdədir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, “Biz inkişaf etmiş ölkələrin təcürübəsini yaxşı bilirik və görürük ki, o ölkələr sözün əsl mənasında inkişaf edir ki, orada təhsilin səviyyəsi yüksəkdir. Biz çalışırıq ki, Azərbaycanda bu sahəyə daim diqqət göstərilsin, praktik tədbirlər görülsün, həm təhsil sisteminin maddi-texniki bazası güclənsin, eyni zamanda və ən önəmlisi təhsilin keyfiyyəti artсын. Həm orta, həm də ali məktəblərdə bu proses ardıcılıqla, vahid sistem şəklində aparılmalıdır və aparılır”.

⇒Ardı səh.3

RƏSMİ XRONİKA

- Sentyabrın 1-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri Beynəlxalq Şahmat Federasiyasının (FIDE) prezidenti Kirsan İlyumjinov ilə görüşüblər.
- Prezident İlham Əliyev, xanımı Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri sentyabrın 1-də Bakıda, Milli Gimnastika Arenasında keçirilən 42-ci Ümumdünya Şahmat Olimpiadasının təntənəli açılış mərasimində iştirak ediblər.
- Sentyabrın 1-də ölkə başçısı İlham Əliyevin Bakıda keçirilən 42-ci Ümumdünya Şahmat Olimpiadasında mübarizə aparacaq Azərbaycan yığma komandalarının üzvləri ilə görüşü olub. Dövlət başçısı görüşdə çıxış edib.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sentyabrın 1-də Radik Vəleddin İsaevə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin xüsusi olimpiya təqaüdünün verilməsi, ölkəmizin Milli Olimpiya komandası üzvlərinin bir qrupunun “Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fəxri diplomu” ilə, bir qrupunun isə ordenlər və medalla təltif edilməsi haqqında sərəncamlar imzalayıb.
- Sentyabrın 1-də ölkə başçısı İlham Əliyev Heydər Əliyev adına Bakı Dərin Özüllər Zavodunda “Şahdəniz-2” layihəsinin hasilat və dikborular platformasının dayaq blokunun dənizə yola salınması mərasimində iştirak edib.
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev avqustun 31-də ölkəmizdə səfərdə olan Gürcüstanın Baş naziri Giorgi Kvirikaşvili ilə görüşüb.
- Avqustun 30-da Prezident İlham Əliyev 42-ci Ümumdünya Şahmat Olimpiadasının iştirakçılarına təbrik məktubu ünvanlayıb.

Yeni dərs ili qarşısında

← **Əvvəli səh.1**

Təhsil sahəsində uğurlar yetişən, formalaşan insanların şəxsinde, nümunəsində görünür. Bu mənada təhsilin nəticələrinin nəzərə çarpması tədricən baş verir və diqqəti cəlb edir. Ona görə də şagirdlərin çoxillik təhsilini qabaqlamaq, proqnozlar vermək o qədər də asan olmur. Lakin müəyyən edilmiş müxtəlif zamanlarda, illərin aşırımında görülmüş işlərin mərhələlərinin təhlilini aparmaqla yekunlaşdırmaq və onu dəyərləndirmək mümkündür.

Dünyanın çox ölkələrinin təhsil sisteminə və eləcə də bizim ölkəmizdə ənənə halını almış Sentyabr konfransları da məhz bu missiyanı daşımaqla əhəmiyyət kəsb edir. Odur ki, ilk növbədə, ölkəmizin təhsil siyasəti ilə bağlı yuxarıda toxunulmuş məsələlərin nəzərə alınması və Sentyabr konfranslarında təhsil işçilərinin yeni pedaqoji təfəkkürünün inkişaf etdirilməsi istiqamətində iş aparılması tövsiyə olunur. Eyni zamanda respublikada, eləcə də regionda görülmüş işlərə münasibət bildirilməsi və daha optimal istiqamətlərin müəyyənləşdirilməsi əhəmiyyətli hesab edilir.

Son illərin müşahidələri göstərir ki, Azərbaycan təhsilinə pedaqoji innovasiyaların gəlməsi və onun qəbul olunması böyük bir ictimai-pedaqoji proses kimi yadda qalmışdır. Bu gün ciddi müzakirə və təhlillərə səbəb olan təhsillə bağlı yeni anlayış, struktur və məzmuna aid innovasiyalar özlərinə pedaqoji aləmdə müasir modellər kimi yer tutmaqdadır. Onlar bu günün zəruri pedaqoji mexanizmlərini ifadə etməklə öz əhəmiyyətini saxlamaqdadır. Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri Mikayıl Cabbarov görülmüş işlərə münasibət bildirər-kən bu məsələni belə qeyd edir: “Biz nəyə nail olmuşuq və nəyin üzərində gələcək işlərimizi qurmaq niyyətindəyik? Hesab edirəm ki, ilk növbədə, təhsil sisteminə olan müəyyən mənada skeptisizm və inamsızlıq aradan qaldırılıbdır”.

Tərəddüd və inamsızlıq yeniliyin qəbul edilməsi yolunda böyük maneədir. Onların aradan qaldırılması təhsil sahəsində sistemli fəaliyyətlərin təmin olunması deməkdir. Sentyabr konfranslarında pedaqoji ictimaiyyət arasında inam və qətiyyət artırmaq, müasir pedaqoji innovasiyalara olan marağı daha da gücləndirmək məqsədilə müzakirələrə yer ayrılması, eyni zamanda ötən ildə (2015–ci ildə) təhsil sahəsində əldə olunmuş nəticələr ətrafında söhbətlərin təşkil olunması tövsiyə edilir. Ali təhsil müəssisələrinə qəbul zamanı keçid balının 200 bal olaraq qəbul olunması və ötən illərlə müqayisədə daha yüksək nailiyyətlər göstərmiş abituriyentlərin qəbul edilməsi, Bakı şəhəri üzrə müəllimlərin əməkhaqqının artırılması, xaricdə təhsil üzrə Dövlət Proqramı çərçivəsində 3.558 nəfər Azərbaycan vətəndaşının dünyanın nüfuzlu universitetlərində təhsil almaq hüququ qazanması, ali təhsil sahəsində “SABAH” qruplarında təhsil alan tələbələrin sayının 1636 nəfərə çatması, təmayülləşmə tətbiq edilən siniflərin sayının artması, respublika fənn olimpiadasında iştirak edən şagirdlərin sayının 5 dəfə artması, azərbaycanlı şagirdlərin beynəlxalq olimpiadalarda uğurlu nəticələr əldə etməsi, 2.327 yeni müəllimin müsabiqə yolu ilə işə qəbul edilməsi, 333 yeni direktorun müsabiqə əsasında işə qəbul edilməsi, ilk peşə-ixtisas təhsili sahəsində beynəlxalq təcrübənin tətbiq edilməsi, 261 adda 6.623.135 nüsxə dərslik və müəllim üçün metodik vəsaitin çap edilməsi, 90 elektron dərsliyin yaradılması və elektron məzmunun zənginləşdirilməsi, 3.000-dən artıq uşağın məktəbəhazırlıq siniflərinə cəlb edilməsi, 30 təhsil müəssisəsinin əsaslı şəkildə təmir edilməsi və s. bunlara nümunə göstərmək olar.

Bu məsələlərin sayını artırmaq və onlara bölgələrdəki irəliləyişləri də əlavə etmək, beləliklə, daha geniş miqyasda məhsuldar müzakirələrin aparılmasına nail olmaq lazımdır.

Azərbaycanda məktəbəqədər təhsil təhsilin ilk pilləsi hesab olunur və bu pillədə uşaqların əlaqi, mənəvi-psixoloji və fiziki inkişafının əsası qoyulur. Lakin təəssüflər olsun ki, onun inkişafı bu günün tələblərindən xeyli geri qalır. “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Döv-

lət Strategiyası”nda qeyd olunduğu kimi, “Məktəbəqədər təhsilə cəlb olunma səviyəsi də aşağıdır. Ölkənin yaşayış məntəqələrinin 75 faizində məktəbəqədər təhsil müəssisəsi yoxdur”. Bundan əlavə, məktəbəqədər yaşlı uşaqların fiziki və əqli inkişafını, sosiallaşmasını təmin edən, yaradıcılıq qabiliyyətlərini üzə çıxaran, onlarda həyatı bilik və bacarıqları, davranış qaydalarını aşılayan təhsil standartlarının və yeni kurikulumların, eləcə də uşaqların erkən yaş dövründə inkişafının səmərəli təhsil modelinə əsaslanan standart və kurikulumların hazırlanması öz həllini gözləyir. Təbii ki, bunlar strateji vəzifələr kimi ölkəmizin hər tərəfində hər bir vətəndaşın, o cümlədən bu işlə məşğul olan hər kəsin üzərinə məsul vəzifələr qoyur.

Bu gün ən aktual məsələlərdən biri də uşaqların məktəb təliminə hazırlanmasıdır. Reallıq ondan ibarətdir ki, uşaqlar məktəb təliminə başlayarkən problemlərlə üzləşməli olurlar. Bu problemlər onların həmyaşıdları və müəllimi ilə ünsiyyətdə, birgə qrup fəaliyyətində lazımi təlim bacarıqlarının olmamasında özünü göstərir. Onlar məktəbə hazır olmadıqlarından ibtidai təhsil səviyyəsində də çətinliklərlə rastlaşırlar. Digər tərəfdən, valideynlərin “məktəbə hazırlıq” anlayışını yalnız yazı, oxu və hesablama vərdişlərinin aşlanması kimi başa düşmələri və bu işə qeyri-peşəkar müdaxilə etmələri sonda məktəbdə öz neqativ nəticələrini göstərir. Heç şübhəsiz, bu problemin həll olunması üçün məktəbəqədər təhsilin ardıcıl və sistemli təşkil olunması vacib hesab edilir və “Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası”nda bu məsələnin xüsusi olaraq qeyd edilməsi, “məktəbə hazırlıq təhsilinin (1 il) icarılıyının təmin olunması” nəzərə alınır. 2014/15 və 2015/16–cı tədris illərində layihə şəkildə məktəbə-hazırlıq kursları təşkil edilir.

Artıq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabineti “Uşaqların məktəbəhazırlığının təşkili məsələləri haqqında” 13 iyul 2016–cı il tarixli, 271 nömrəli və “Ümumtəhsil məktəbinin Nümunəvi Nizamnaməsi”ndə dəyişikliklər edilməsi barədə” 13 iyul 2016–cı il tarixli, 272 nömrəli qərarlar qəbul etmişdir. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi bu qərarların icrasını təmin etmək məqsədi ilə müvafiq əmrlər vermişdir. Həmin sənədlərdə dövlət ümumtəhsil məktəblərində məktəbəhazırlıq qruplarının açılması ilə bağlı təhvil olunan xərclərin maliyyələşdirilməsi, hər il Azərbaycan dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına həyata keçirilməsi, 5 yaşlı uşaqların məktəbəhazırlıq təhsilinin təşkilində məktəbəqədər təhsil müəssisələri ilə yanaşı, mövcud təhsil və digər sosial-mədəni obyektlərin infrastrukturundan, dövlət ümumtəhsil məktəblərinin pedaqoji kadr potensialından istifadə edilməsi, eləcə də məktəbəhazırlığın təşkili və aparılmasına dair tədbirlər müəyyənləşdirilmişdir.

Məktəbəhazırlığın əsas məqsədi beş yaşlı uşaqların tələb və imkanlarını nəzərə almaqla onların məktəbəhazırlıq mərhələsində inkişafı, tərbiyəsi və təhsili prosesini təşkil etməkdir. Bu mərhələdə uşaqlarda oxumaq həvəsinin, məktəbə müsbət emosional münasibətin inkişaf etdirilməsi və möhkəmləndirilməsi, uşaqların məktəbə müvəffəqiyyətlə adaptasiya olunması üçün onlarda şəxsi-sosial xüsusiyyətlərin formalaşdırılması başlıca vəzifələr hesab edilir.

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 22.06.2016–cı il tarixli, 427 nömrəli əmri ilə 2016–2017–ci dərs ilində ümumtəhsil məktəblərinin I–IX sinifləri üçün tədris planları təsdiq edilmişdir. Həmin tədris planlarında nəzərdə tutulduğu kimi, ilk dəfə olaraq ümumtəhsil məktəblərinin IX siniflərində yeni fənn kurikulumları tətbiq olunacaqdır. Bu o deməkdir ki, yeni təhsil konsepsiyasının tətbiq olunması ümumi orta təhsil səviyyəsində başa çatacaqdır. Bununla hər bir ümumi təhsil verən müəssisə doqquz illik fəaliyyətini yekunlaşdırmaqla cəmiyyət qarşısında hesabathı olacaqdır. Ona görə də məktəb qarşıdakı tədris ilində təhsil fəaliyyətinə ciddi şəkildə səfərbər olmalı, daha uğurlu nəticələrə çatmaq üçün optimal tədris, təlim mexanizmlərindən istifadə etməlidir. Həm də bununla onlar yeni təhsil konsepsi-

yasının, eləcə də fənlər üzrə standart və kurikulumların tətbiqi nəticələri ilə bağlı töhfələrini verməlidir.

Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 04.07.2016–cı il tarixli, 458 nömrəli əmrlə 2016–2017–ci dərs ilində lisey, məktəb–lisey və gimnaziyaların təmayül sinifləri üçün də nümunəvi tədris planları təsdiq olunmuşdur. Müzakirələrdə bu məktəblərin xüsusiyyətlərindən bəhs etməklə təmayüllü fənlərə ayrılan vaxt və onların tədrisinin spesifik cəhətləri barədə danışmaq məqsədeuyğun hesab edilir.

“Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda qeyd edilir ki, “Tam orta təhsil səviyyəsində təhsilin təmayül-ləşməsi (humanitar, texniki, təbiət və digər) təmin olunur”. Bu yanaşmada ümumi orta təhsil səviyyəsini uğurla başa vuran, bu və ya digər fənn qrupu üzrə xüsusi istedad və qabiliyyət nümayiş etdirən, tam orta təhsil səviyyəsində keyfiyyətli təhsil almaq bacarığına, seçdikləri təmayül üzrə ali məktəbdə təhsillərini davam etdirmək potensialına malik şagirdlərin müəyyənləşdirilməsi və onların təhsilinin səmərəli təşkili başlıca məqsəd hesab edilir.

Tam orta təhsilin təmayülləşməsi pilot layihəsinə Bakı şəhərindəki 5 məktəbdə hələ 2011–ci ildə başlanılmışdır. Artıq Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi tam orta təhsil səviyyəsində təhsilin təmayüllər üzrə təşkil olunduğu pilot məktəbləri şəbəkəsinin genişləndirilməsi haqqında 24.05.2016–cı il tarixli, 351 nömrəli qərar qəbul etmişdir. Bu qərara əsasən təmayül-ləşmənin 41 regionda (5 şəhər və 36 rayon-da) tətbiqi qərarlaşdırılmışdır. Eyni zaman-da bu məktəblər üçün tədris planları yenidən nəzərdən keçirilərək təsdiq olunmuşdur. Heç şübhəsiz, bu qərarlardan irəli gələn mühüm vəzifə kimi xüsusi hazırlıq işlərinə başlanılmışdır. Onların daha uğurla yerinə yetirilməsində Sentyabr konfranslarında irəli sürülən təkliflər əhəmiyyətli rol oynaya bilər.

Təhsil sahəsindəki bütün fəaliyyətlərin qurulmasında pedaqoji təfəkkür əsas rol oynayır. Bu mənada müasir məktəbin inkişaf etdirilməsi üçün yeni pedaqoji təfəkkürü inkişaf etdirmək lazımdır. Görkəmli psixoloq, təhsilşünas alim Ə.Ə.Əlizadə yazırdı ki, “XX əsrdə yeni pedaqoji təfəkkür konsepsiyasının önəmli bir postulatı olub. XXI əsr isə artıq bezən dərk edilə də, edilməsə də, istedad–kreativlik əsri kimi formalaşır”. Heç şübhəsiz, məktəbimizin məzmun və struktur ölçüləri də bu tələblərə uyğunlaşmalıdır. Ona görə də biz məktəbi məzmun, texnologiya, infrastruktur cəhətdən yeniləşdirməyi qarşıya məqsəd kimi qoymuşuq. Konseptual olaraq yaddaş məktəbindən düşüncə, təfəkkür məktəbinə doğru fəaliyyət istiqamətlərimizi müəyyənləşdirmişik. 12 illik ümumi təhsil sisteminin qurulması üçün Dövlət Strategiyasından irəli gələn addımlar məhz bu məzmunda müəyyən edilmişdir. Bu addımların daha uğurlu və qətiyyətli olması Azərbaycan təhsilinin beynəlxalq müstəvidə inkişafı, qlobal aləmdə görünməsi deməkdir. Sentyabr konfranslarında Azərbaycan məktəbinin inkişafı ilə bağlı bu məsələlərə də yer ayrılması zəruri hesab edilir.

Təhsil sahəsində dövlət siyasətinin əsas prinsiplərindən biri demokratiklikdir. Bu prinsip təhsil sahəsində bütün fəaliyyətlərin didaktik əsasını təşkil etməklə əhəmiyyət daşıyır. Xüsusilə də tədris, təlim fəaliyyətlərinin qurulmasında müxtəlif forma və vasitələrin seçilməsində ümumi didaktik tələblərin, eyni zamanda maraqlı olan tərəflərin ehtiyac və tələbatlarının nəzərə alınması faydalı bilinir. Nəticələrə nail olmaqla rolu olan qeyri–standart yanaşmalara (qeyri–standart dərslərə, interaktiv metodlara və s.) üstün yer ayrılması məqbul hesab edilir.

Bu gün təcrübədə tətbiq olunan dərs kurikulumlarının (planlarının) hazırlanma-sına müxtəlif yanaşmalar mövcuddur. Bu müxtəliflik istər məzmun standartlarının seçilməsində, istər təlim məqsəddlərinin müəyyən olunmasında, istərsə də dərsin strukturunun, mərhələlərinin konkretləşdirilməsində nəzərə çarpır. Ənənəvi olaraq müəllimlər bu yanaşmalardan istifadəyə dair standart göstərişlər gözləyirlər. Əslində isə pedaqoji texnologiyaların tərkibində

strateji addımlar kimi istifadə olunan bu mexanizmlər daha məqsədyönlü fərdi yanaşmalar tələb edir. Çünki onların istifadə məqamlarında eyniyyət tapmaq mümkün deyildir. Bütün pedaqoji məqamlar özünə-məxsusluğu ilə fərqlənir və fərqli strategiyalardan istifadə olunmasını tələb edir.

Müşahidələr göstərir ki, respublikamızda, onun müxtəlif bölgələrində xeyli sayda yaradıcı, yenilikçi və tədqiqatçı müəllimlərimiz vardır. Onlar öz fəaliyyətlərini müasir kurikulumların tələbləri səviyyəsində qurmaqla, həm də tədris prosesində yüksək nəticələrə nail ola bilirlər. Sentyabr konfranslarında belə müəllimlərin məruzə və çıxışlarını dinləmək, onlarla təcrübə mübadiləsi aparmaq, yeni texnologiyaların hazırlanması və tətbiqi üzrə təkliflər vermək olar.

Məlum olduğu kimi, əvvəlki proqramlardan fərqli olaraq müasir təhsil proqramlarının (kurikulumların) bir mühüm cəhəti orada məzmun standartları ilə yanaşı, təlim texnologiyaları və strategiyalarının öz əksini tapması ilə bağlıdır. Həmin kurikulumlar ümumi pedaqoji tələbləri və nümunələri əhatə edir. Bu materiallar unifikasiya olunmuş tipdə tövsiyə xarakteri daşıyır. Onlar hər hansı bir pedaqoji mühitdə istifadə olunarkən fərdiləşir və konkret təcrübəyə çevrilir. Belə olduğu təqdirdə müəllim hazırladığı texnoloji vasitələrdən istifadə etməklə özünün təcrübəsini yaratmalı olur. Təhsil müəssisəsi belə bir zərurəti nəzərə alaraq innovasiyalarla zəngin pedaqoji prosesin təşkil edilməsində maraqlı olmalıdır. Onun təşkil edilməsi üçün özünün pedaqoji tələblərini müəyyənləşdirməli, metodik təminatı sistemini yaratmalıdır. Eyni zamanda pedaqoji-psixoloji laboratoriya qismində tədris, təlim fəaliyyətlərinə dəstək verməlidir.

Pedaqoji prosesin müvəffəqiyyətli təşkili və aparılmasında müəllim amili aparıcı rol oynayır. Nə qədər müasir texnologiyalardan istifadə olunsa da, müəllim amili pedaqoji prosesdə əvəzolunmaz bir qüvvə kimi qalmaqdadır. İslahatlar dövründə yeni pedaqoji innovasiyaların tətbiq olunması istər–istəməz müəllim amilinə olan tələbi daha da artırmışdır. İlk növbədə, müəllim kadrlarının seçilib yerləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər həyata keçirilmişdir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012–ci il 5 sentyabr tarixli sərəncamı ilə təsdiq olunmuş “Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012–2015–ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı”na uyğun olaraq müəllimlərin işə qəbulunun mərkəzləşdirilmiş qaydada, elektron proqram təminatı tətbiq olunmaqla şəffaf keçirilməsi üçün müvafiq qaydalar işlənib hazırlanmış və elektron proqram təminatı yaradılmışdır. Artıq beşinci ildir ki, Təhsil Nazirliyi tərəfindən ümumtəhsil müəssisələrinə və peşə liseylərinə müəllimlər mərkəzləşdirilmiş müsabiqə yolu ilə və elektron proqram təminatı tətbiq edilməklə işə qəbul edilirlər.

Müəllimlərin diaqnostik qiymətləndirilməsinin də keçirilməsi məktəblərin müəllim kadrlarının inkişafı üçün təşkil olunan tədbirlərdən hesab edilir və bu tədbir təlimin keyfiyyətinin yüksəldilməsində başlıca amillərdən biri kimi dəyərləndirilir. Ötən il Bakı şəhəri üzrə keçirilmiş bu qiymətləndirmədə 28.758 müəllim iştirak etmişdir. Davam etdirilməkdə olan bu tədbir müəllimlərin fənn bilikləri və peşəkarlıq səviyyələrini, eləcə də yeni texnologiya ilə işləmə bacarıqlarını müəyyənləşdirməyə imkan yaradır. Belə tədbirlər nəticəsində müəllimlərin inkişaf etdirilməsi üçün istiqamətləri müəyyənləşdirmək asan olur.

Müəllim təhsil verməklə yanaşı, ömrü boyu öyrənməli, özünü inkişaf etdirməklə məşğul olmalıdır. Bunu onun işinin xüsusiyyəti tələb edir. Məşhur Amerika təhsilşünası Haydi Heyes Ceykobs XXI əsrin kurikulumlarından danışarkən qeyd edir ki, “Pedaqoq olaraq bizim hədəflərimiz təhsil alanların ehtiyaclarını böyük sürətlə dəyişən dünyaya uyğunlaşdırmaqdır. Bu hədəfə nail olmaq üçün biz özümüzdə perspektivlərimizi şüurlu şəkildə genişləndirərək və yanaşmalarımızı yeniləyərək strateji təhsil alanlara çevrilməliyik”. Çünki yeni texnologiyalar yarandıqca onlardan istifadə problemləri meydana gəlir, yaxud yeni təlim texnologiyalarından peşəkarlıqla istifadə olunması mühüm pedaqoji problemə çevrilir. O zaman müəllim, eləcə də təhsil müəs-

sisəsi konkret tələbatlarını müəyyənləşdir-məklə həmin problemin həlli istiqamətində addımlar atmalıdır. Sentyabr konfranslarında bu məsələyə ümumi pedaqoji aspektdə toxunmaqla yanaşı, həm də hər bir fənn üzrə müəllimlərin inkişaf etdirilməsindən bəhs olunmalı, bu sahədə müəllimin və məktəbin konkret vəzifələri üzərində müzakirələr aparılmalıdır.

Müasir məktəbin inkişafını stimullaşdıran vasitələrdən biri qiymətləndirmə texnologiyalarından səmərəli istifadə etməkdir. Lakin bu, o zaman özünün səmərəsini verir ki, qiymətləndirmə texnologiyasının ibarət olduğu sistem yaradılmış olsun. Artıq islahat dövründə şagird nailiyyətlərinin qiymətləndirilməsi üzrə müəyyən işlər görülmüş, hüquqi sənədlər hazırlanmışdır və bu işlər indi də davam etdirilməkdədir. Sentyabr konfranslarında müəllimlərə həmin məsələlər ətrafında araşdırmaların aparılması barədə söhbət açılmalı, qabaqcıl müəllimlərin bu sahədə əldə etdikləri təcrübələr ətrafında müzakirələrə yer ayrılmalıdır.

Sentyabr konfranslarında daha çox müzakirə obyektinə çevrilən məsələlərdən biri də məktəb dərslikləridir. Məlum olduğu kimi, son illərə qədər dərsliklər daha çox müzakirə olunmaqla mübahisə obyektinə çevrilmişdir. Bu gün informasiyaların artdığı və nəticəyönlü bir təhsil sisteminin yarandığı zamanda dərsliyin statusu dəyisir. O, tədricən məktəbdə istifadə olunan və standartların reallaşmasına xidmət göstərən tədris resurslarından birinə çevrilir. Bunu həm də şagirdlərdə həyatı bacarıq kimi formalaşması zəruri olan antarcılıq, tədqiqatçılıq qabiliyyətinin inkişafı da tələb edir. Ona görə də dərsliklərin hazırlanmasında variativ texnologiyaların olmasına təbii yanaşılmalıdır. Ondən peşəkarlıqla və daha yaradıcı istifadə olunması, bu sahədə müəlim təcrübəsinin öyrənilib ümumiləşdirilməsi və müzakirə edilməsi istiqamətində işlər aparılmalıdır. Artıq dərsliklərin hazırlanması və təcrübədən keçirilməsi sahəsində yeni istiqamətlər müəyyənləşdirilmişdir. Xüsusilə dərsliyin hazırlanmasında şəffaflığın gözlənilməsi, ictimai müzakirələrin güclənməsi onun keyfiyyət səviyyəsinin artırılmasına səbəb olmuşdur. Bu proses həm də dərsliklərin təcrübədən irəli gələn faktlar hesabına zənginləşməsinə, şagirdin zehniyyətinə ən yaxın olan ədəbiyyat kimi dəyərləndirilməsinə imkan yaratmışdır.

Sentyabr konfranslarında zəruri məsələlərdən biri kimi valideyn–məktəb əlaqələrinin müasir səviyyədə qurulması məsələsinə də diqqət yetirilməlidir. Çünki müasir məktəb yeni nəslin formalaşdırılması missiyasının həyata keçirilməsini valideynlə əlaqə şəraitində başa vura bilər. Ona görə də müasir məktəbin fəaliyyətinin bütün sahələrində valideyn yaxından iştirak etməlidir. İstər məktəbin işinin planlaşdırılmasına, istərsə də fəaliyyətlərin təşkilinə öz dəstəyini verməlidir. Məktəb bu işdə özünün təşkilatçılıq missiyasından istifadə etməli, şəffaf və çevik əlaqələrin qurulmasında maraqlı olmalıdır.

Konfransda məktəbin müasir zamanda idarə olunması məsələləri də diqqət mərkəzində saxlanılmalıdır. Ümumi təhsilin keyfiyyət səviyyəsinin yüksəldilməsində idarəetmə mədəniyyətinin rolundan, hesabatlılıq, məsuliyyətin bölüşdürülməsi, inkişafın monitorinqi kimi müasir idarəetmə prinsiplərinin mahiyyət və məzmunundan danışılmalı, əldə olunmuş qabaqcıl təcrübə nümunələri əsasında müzakirələr təşkil olunmalıdır.

Əlbəttə, islahatlar dövründə təhsilin problemlərindən daha geniş miqyasda danışmaq olar. Çünki müasir zamanda məktəb həyatında gedən sürətli dəyişikliklər və ona uyğun yaranan yeniliklər bunu tələb edir. Lakin biz bir məqalədə yalnız ən ümumi məsələlərdən bəhs etməklə fikrimizi yekunlaşdırırıq. Heç şübhəsiz, Sentyabr konfranslarında bu məsələlər ətrafında daha geniş müzakirələr aparılacaq və təhsilimizin inkişafı naminə növbəti addımlarımızı müəyyənləşdirmək üçün təkliflər veriləcəkdir.

Ənvər ABBASOV,

Təhsil Problemləri İnstitutunun direktor müavini, pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent, əməkdar müəllim